

GEZEĞENİMİZ VE İNSANLAR

Tibetliler ve Yakları

Himalayalar, her biri 8000 metrenin üzerinde 14 zirvesiyle, kuşkusuz dünya-

nın en ünlü sıradağ-

dır. Asya Kitası'ndaki bu sıradağ, doğudan batıya 2700, kuzeyden güneye 500 kilometrelik bir alana yayılıyor. Himalayalar'ın kuzey bölümünde, ünlü Tibet Platosu var. Öyle ki, dünyanın en yüksek zirveleriyle çevrili bu plato, "Dünya'nın çatısı" olarak adlandırılıyor. Ortalama yüksekliği 4000 metreden fazla olan bu platoda, iklim ve doğa koşulları çok sert. Bu güç koşullarda yaşayan Tibetliler'in önemli bir bölümü göçebe bir yaşam sürüyor; ekonomileri daha çok tarıma ve hayvancılığa dayanıyor. Hayvancılık denince de akla "yak"lar geliyor. Yaklar, Tibetlilerin yaşamında çok önemli bir yer tutuyor. Görünümleri öküzü andıran bu dayanıklı hayvanlar, bölgenin güç koşullarına çok iyi uyum sağlamışlar. Tibetliler, yak tüylerini dokumacılıkta kullanıyorlar. Bu dokumaları, giysi, çanta, ip ve battaniye yapımında kullanıyorlar. Tibet'te, hiçbir şey boşa gitmiyor; her şey değerlendiriliyor! Çadırlarını da yak derisi ve yak tüyünden dokumalar-

Yak tereyağından yapılmış mumlar.

Yaklar, güçlü ve dayanıklı olmalarının yanı sıra, çok uysal ve iyi huylu canlılar. Tibetliler'in yaşamında çok önemli bir yer tutuyorlar.

Kadınlar yak tereyağı yapıyorlar.

Tibetlilerin ulusal içeceği, "yak tereyağı çayı"

la yapıyorlar. Yak kemikleri, çeşitli eşyaların yapımında, yak boynuzları da konutların çatılarını süslemede kullanılıyor. Yak dışkısı, kurutularak yakacak yapılıyor.

Yak sütü de Tibetliler için eşsiz değerdedir. Süt, sağılır sağılmaz tereyağına dönüştürülüyor; böylece çok daha uzun süre dayanıyor. Tibetliler'in en temel yiyeceği olan "tsampa", yak tereyağı, arpa unu ve çayla yapılıyor. Tibetliler'in ünlü içeceğiyse, "yak tereyağı çayı". Bu çay, tuzlu olarak tüketiliyor. Yak tereyağından yapılan en ilginç şeyse, "yak tereyağı mumu"! Aydınlanmak için bu mumları kullanıyorlar. Yak tereyağı mumu, geleneklerinde de önemli bir yer tutuyor. Tapınaklarda kullanılıyor. Yak tereyağı mumu için bir festival bile düzenleniyor!

Tibet'le komşusu Nepal arasında ticaretin yüzyıllardır sürabilmesi yak sürülerinin varlığına bağlı. Değiş tokuş edilecek mallar, karla kaplı dağ sıraları arasından, tehlikeli geçitlerden yakların sırtında taşınıyor. Anlayacağınız yak, Tibetliler için çok şey ifade ediyor!

Aslı Zülâl

http://www.fao.org/documents/show_cdr.asp?url_file=/DOCREP/006/AD347E/ad347e0v.htm
<http://library.thinkquest.org/10131/index.html>